

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А.

Београдъ 15 Фебруара.

Л. 7.

УСКЛИКЪ МЛАДЫ СРБА

у Гимназиѣ Карловачкой.

Весел'мо се браћо мила
И славимо онај часъ,
Подунавка кадъ е Вила
Долетјла међу насъ!

И донела одъ ружице
Два вѣчиња дична намъ! —
Отвор'мо јој наше срце,
И дижимо у њѣмъ храмъ!

Отвор'мо јој срце, душу,
Нек' у њима стави станъ;
После дуге тавне ноћи —
Да намъ сјине сјањъ данъ!

Весел'мо се, ерѣ намъ сја
Подунавке дичанъ стасъ;
А пѣсма намъ вѣна тја
Спроводи нашъ невѣштъ гласъ.

Та и летѣ намъ листа Србскій,
Съ њимъ намъ цвѣта славе цвѣтъ;
И ты Орле ой! Татранскій
Твой управи къ нама летъ! —

Сјин' намъ Зоро Далматинска!
Мы ћемо ти срце дат' —
Да намъ цвѣта љубавъ братска,
Да се съ братомъ грѣн братъ.

Са Србиномъ Аустрјанцемъ
Хорватъ, Словенъ, Славе сынъ,
Словакъ опетъ с' Србијанцемъ
Некъ у љубве ступа чинъ! —

И свак', ком' рѣчь „Славянъ“ дае
У срдашце љубве жаръ,
Нек' жртвуе срце своа
Ој славјанскій на олтаръ!
Нек' у њѣжномъ срцу своае
Подраноуе слоге пламъ!
Нека Славства разнымъ виламъ
Бданъ обштіи дже храмъ!!! —
С. Каћанскій.

С Л О В О

НА ДАНЪ СВЕТОГА САВЕ.

(Продуженіе.)

I. Што е у тавной ноћи, кадъ по зајлазку сунца намргођеный облакъ цѣлий сводъ небави обвѣе, лучъ изъ оближнѣ колибице препалъный, кои загубившемъ се у непознатомъ мѣсту путнику путь осветла, можемо рећи, да е просвѣта. — Овај по мрачной пустинји лишень свакога спровода текъ у себя утѣху и одбрану тражи. Надајући се пакъ неотложнымъ корачавмъ пожелъной мети отићи: пада, устав, корача, потрчава, застајава, и текъ кадъ се изблиза свѣтило засја, види, да е лутајући и уокругъ по мраку одајући себе опетъ на исту точку, гди е прво было, довео. — — Наука е цѣлителный мелемъ, кои наша срца одъ сваке прилѣпчиве слабости сохраниава. — Наука се уподобљава неуморимымъ крилѣма, коя насъ преко цѣлогъ круга землѣ наше, по сви градови, преко своју планина и преко пучина морски пренашаю. — Наука е непорушимый столпъ, на коме мы наши предака и цѣлогъ првогъ люд-

ства обычае, законе, дѣла и славе написане чистамо. — Наука намъ е оная светый вѣстникъ, кои умове наше ко самое Творцу упућуе, и показуе намъ начинъ, како ћемо мы и коимъ путемъ нѣга познати и прославити моћи. — Наукомъ и просвѣтомъ мы у саму се природу упуштамо, но испитујемо, нѣой подражавамо, и постепену нѣну моћ и силу отимамо. — Она приправља насъ у привременомъ животу, да вѣчный получимо. — Изображенъ народъ нетрпи ни у чему оскудость; онъ испитуе производе землѣ, съ нѣима се ползуе и сваку тварку по вољи својой на користь свою употреблюе. —

Какова намъ е разлика између изображенія и глупости? — о найвећа на свѣту! Коя е између дана, кадъ при яркоме сунцу сва створеня, жива, у непрестаномъ дѣланю къ своје опредѣленю теже, — и између мрачне ноћи, кадъ бездѣйствено полумртва у колевци дубокогъ спаваня будућность свою очекиваю. — Да обратимо нашъ взоръ на првобытний светъ, — потомъ пакъ на Америку и Аустралију, — у каковомъ су тада станю люди были! — Осимъ свакомъ вообщте природногъ нагона, къ свачему имъ е граница положена была. — Питомость пакъ у срцу нѣиовомъ никакова мѣста имала нѣе. — Развитакъ душевны сила магломъ е обвѣнъ быо тако, да сами себе и свое быће познати и цѣнити нису знали. — Страхъ при свакомъ шуму до гроба ий е пратио. — Суевѣрје имъ е божество сакривало. — Скитанѣмъ съ мѣста на мѣсто ранили су се текъ онимъ, што имъ е природа изъ землѣ сама давала. — Одраслѣ нѣина лишавала се е таковы средства, коима бы умъ свой развити и душу свою облагородити могла, већ су, подобно безсловесномъ животну, безъ икаквогъ постепеногъ узвышаня почетакъ са свршеткомъ сравнили. — О законима, уредбама и каквимъ уредностима ни спомена нѣе было: већ самовольство, грабежъ, насиліе, развратность и найкрайнѣе тнусности.

Напротивъ пакъ позднѣе показали су мудри Грци и послѣдователи нѣиови славци Римляни, да човекъ нѣе зато створенъ, да тѣло текъ свое као одну машину движе и покреће, већ да поощтраваюћи умъ свой испытыванѣмъ природности свое, полети къ самомъ Божеству, — тымъ се за човека правогъ изобрази, и узвыси себе надъ свима созданіями земнымъ. — Нѣмцу е сунце просвѣщенія давно већ на полдне; — Галль и Енглезъ съ овимъ свѣту на видикъ

весело излази; — Русъ имъ пакъ, братъ нашъ, неуморно корачаюћи слѣдуе. — Али

II. Да ли се и мы Срби тога придржавамо?

Кадъ бл. собр. нашъ погледъ око себе на овде стојећу учећу се младежъ бацимо, и видимо довольно число — изъ тако малогъ публикума — око свои учителя сакуплѣны ученика, — заиста весело и радостно смею повикати: „придржавамо се!“ —

Неће се више мучити нашъ потомакъ, кадъ нашега века историю стане писати, да подобно безсмртномъ историписцу Србскомъ Раићу изъ тућегъ народа и туђи языка кнѣига житіе наше почерпава. — Наша се младежъ по школа шилѣ, она ће написати, и своима потомцима поготову оставити. — Наша се одраслѣ приближава Грку, рукуе се са Латиномъ, споразумѣва се съ Нѣмцемъ, и упознае се са првымъ и последнимъ народима землѣ. — Нашой младежи нѣе непозната Европа, — зна гди лежи Азія, — како стои Африка, — колика е Америка и шта окружуе Аустралију. — Она по школама испитуе вѣстество и умствуе слободно о Богу и себи самомъ. — Наша младежъ зборећи чисто србски не пропушта са Омиромъ елински, са Виргиліомъ латински и са Хердеромъ нѣмачки говорити.

Србъ владееть своимъ; тѣсный презрѣвъ предѣлѣ

Въ слѣдъ Латина течеть, легкимъ за Грекомъ скорь

Дажъ до звѣздъ возлетаетъ.*)

(Конацъ слѣдуе.)

О ЧИСТОТИ И ПРАВИЛНОСТИ ЁЗИКА

СРБСКОГА.

Кожка е тур. *кешкъ*, срб. хладникъ, нѣм. *Lusthaus*. *Белавъ* е, може бити, одъ тур. *келе*, срб. *робъ*. *Копъ* е тур. *кѣпъ* срб. кожа. *Маша* е тур. а срб. *кашште*, нѣм. *Feuerzange*. *Масулъ* е тур. *максулъ*, и значи сваки производъ, у срб. *клокъ*, *шира*, *моствъ*, *mustum*. *Мала* е тур. *махалле* срб. улица, край, нѣм. *Städtviertel*. *Маразъ* е тур. а срб. *болестъ*. *Мајунъ* е тур. а срб. *густижъ?* па-

*) Л. Мушицки.

че, питие? *Мазуљ* е тур. а срб. *низвргнутъ*, *о-врамоћенъ*; и ниели одтуда *омазулю* се. *Мукте* е тур. *муктъ*, срб. *безплатежно*. *Марам* е тур. *махрама*, *макрама*, срб. *рубацъ*, *ручникъ*, *убрусь*, *утирачъ*, *пошія*, *поша*. *Мукайедъ* е тур. а срб. *радинъ*, *лотрећий*. *Хава* е тур. срб. *воздухъ*, *време*, и одтуда гора *хавала*? *Једъкъ* е тур. а срб. *подглавникъ*. *Јпракъ* е тур. а срб. *листъ*, *плоча*. *Јовари* е тур. а срб. *висики*, и ниели одтуда *џокара*?

Ко (тко, кто) има кога, кому, килъ, колъ. Кои има когаа, коелу, коилъ, коелъ. А многи о-бое ово мешаю противу правила, и богатства езика. И говорисе, и пише кадкадъ: да *могне*, *рекне*, *утекне* и т. д. а правилно е: да *може*, *рече*, *утече* одъ *моћи*, *рећи*, *утећи*, кадъ се негово-ри *могнути*, *рекнути*, *утекнути*.

По Црној Гори, и Херцеговини највише говори се овако: *ће*, *овће*, *онће*; *нећеля*; *люћи*; *пожећети* полетити; *е*, *ербо*; *Богъ жпа*, *зна*; они *хоте*, *хоће*; они *нете*, *неће*; онъ е *река*, *доша*, *кажа*, *реко*, *дошо*, *казало*; *пошљедню* рѣчь, *последню*; *ришкани*; *на паске*, *на васке*, *на насъ*, *на васъ*; *шћедождъ*, *ћадія*, *хтехъ*, *хтедо*; *изишо иждъ* вѣре, *изъ вѣре*; *пристао ужъ* нѣга, *узъ нѣга*; *преиша мошъ*, *нагло*; *лашно*, *ласно*; *детно*, *десно*; *чоекъ*, *чоештво*, *човекъ*, *човечество*; *малехна*, *пунахна*, *танакхна*, *лагахна*, *мала*, *пуна*, *танка*, *лагка*; *били смо на Косово*, *на Косову*; *мину младъ юнакъ на коня*, *на коню*; *оли едно*, *оли друго*, *или*; *лацманъ*, *латинъ*, *католикъ*, *шокацъ*; *благо тебе*, *теби*; *поткуй мене коня*, *мени*; они *мишле*, *мисле*; *покажа-ти*, *показати*; *шутра*, *сутра*; *изранѣнъ*, *изранѣнъ*; *е я мене*, *ево мене*; они *поше*, *доше*, *поћоше*, *доћоше*; *немосмо* освоити, *не могосмо*; *манька-ти*, *умалыватисе*; *кали*, *камень*; *чинѣти* чинити; *мољти*, *молити*; *бешѣда*, *бесѣда*; *мегла*, *магла*; *да шлъ*, *шалъ*; *опета*, *опетена*, *онетъ*; *благосъ* *ме-ни*, *благо мени*; *мошъ* *ми дати*, *можешли*; *ти не можешъ* *ести*, *не можешъ*; *ти не можешъ* *дати*, *не можешъ*; *гушле*, *гусле*; *бѣжати*, *бѣжати*; *шѣсти*, *сѣсти*; *цаклено*, *стаклено*; *зъ Богомъ* *поша*, *съ*; *скинуо* *га зъ душе*, *съ*; *разговара* *се шъ* *нама* *и шъ* *вама*, *съ*; онъ *ће бежъ тебе* *дангубити*, *безъ тебе*; *рашта те* *му новци*, *чега ради*, *на што* *ће му новци*; *одора*, *одежда*, *одећа*; *шешца*, *пшеница*; *телишъ*, *шта е*, *управо* *не знамъ*, *ако ние особито то*; *не имамъ колъ*, *не имамъ када*; *естед* *ми здраво* *и весело*, *здрави* *и весели*; *сѣмъ*, *свимъ*; *шляка*, *штাকা*; *нѣойзи* *нѣой*; *коизи* *су на-ши* *приятельи*, *кои су*; *нѣжука*, *нѣму*; они *ће* *самъ* *у помоћи* *доћи*, *у помоћъ*; *потрча* *браћи*

у помоћи, *у помоћъ*; *ако мене* *дође* *до неволъ*, *мени*; *свакъ* *ће рећи* *и мене* *и тебе* *зло*, *и мени* *и теби*; *турачко* *оружъ*, *турско*; *на жалость* *ср-балъску*, *србску*; *страхъ* *ме е*, *страхъ* *ми е*; они *те* *ме* *издати*, *они* *ће*; *кадъ!* *удрише*, *ударисе*; *ту-на*, *тућеръ*, *ту*, *на томъ* *месту*; *уздамсе* *у стари* *талихъ*, *у стару* *срећу* (*талию*); *ако бачишъ*, *ба-цишъ*; *прозь* *Турску*, *крозь*; *люто* *цмили*, *цвили*; *нашиелъ* *езикомъ*, *нашимъ*; *на овиелъ* *туђиелъ* *езицима*, *на овима* *туђима*; *са свиелъ* *добро*, *са-свимъ*; *тијелъ* *начиномъ*, *тимъ*; *којиелъ* *нарјечи-јемъ*, *коимъ*; *нашиелъ* *списателъима* *помагатати*, *нашимъ* *списателъмъ*; *у многиелъ* *ситницама*, *у* *многима*; *по различиелъ* *канцелларіяма*, *по раз-личнима*; *којиелъ*, *овиелъ*, *овакиелъ*, *лудиелъ*, *па-летниелъ* *ријечи*; *да често* *се чуе* *з* *умѣсто* *х*, *и* *говори* *се*: *којиелъ*, *овиелъ*, *овакиелъ* *лудиелъ*, *па-летниелъ* *ријечи*; *сва сила* *најчеститијиелъ* *До-ситијевијелъ* *ријечи* *чини* *се* *некимъ* *едно* *само* *ква-ренъ* *езика*:

Лагко се види, шта овде трпи *з* и *х*, *с* и *ш*, *з* и *ж*; штали Твор. Един. и Дат. и Твор. Множ. Дат. и Вин. Един.; Вин. и Сказ. Един. Ово про-читати не ће излишно бити нарочито младежи, која може чути кадкадъ, да би најболъ било у-зети херцеговачко нарѣчје за общи езикъ срб-ски књижевни.

РУСКІЙ ОБИЧАЙ.

У иностранима новинама печатанъ е подъ овимъ насловомъ слѣдуюћий догађай: Не давно кодъ еднога знаменитога лѣкара было е велик друтво гостию. Тамо доведоше нѣкога бѣд-нога старца, кои е тражио помоћи својой бо-лестной жени. Кадъ га е лѣкаръ изнытивало за болестъ женину, еданъ младый вѣтрогоня хотъ се пошалити съ убогимъ старцемъ, и обратив-ши се ко господичнама, рече: „Обкладитъ се за десетъ лудора, да ни една између васъ не-ће полюбити овога просіяка.“ На ове рѣчи ед-на руска млада дѣвица, положивши на столъ десетъ лудора, приђе къ старцу и прослови му: „Допусти, добрый старче, да те поздра-вимъ по рускомъ обичаю.“ Пакъ га загрли и полюби. Изсмѣвачъ принуђенъ буде платити десетъ лудора, кое племенита господична да-де заедно са своимъ бѣдному старцу.

(Сѣв. Пчела.)

СЛАВЯНСКЕ ВѢСТИ.

Кметijske in rokodělske novice. Часописъ овай излази већъ новымъ органичкимъ правописомъ у Любляни, издаваный одъ ц. кр. господарскога друтва. Учредникъ му е Др. Јованъ Блайвайзъ,*) мужъ и Славянъ свестрано изображень. Господарске и рукодѣлске те новине међу Крайнцима, Корутанцима и Штаерцима веома су разиространѣне, тако да се човекъ чудити мора, како може то мало племе словинско имати 1263 предплатителя на новине! Изъ тога се види, да тай народъ занста хоће дана! Нѣг. ц. кр. Высоч. надвойвода Јованъ стои првый међу предплатительима; потомъ иду владике, выше духовенство, велможе и т. д. у великомъ брою. Селяци и занатлиѣ такођеръ неизостаю, што е льный знакъ, да међу Словинцима просвѣта корень већъ дубоко пуштати започинѣ. Срби узмите себи примѣръ одъ ове ваше браће! — Юште нека намъ е допущтено овде навести, шта г. Учредникъ Лѣтописа Србскога о овима новинама каже: „Немамо доста рѣчій, коима бы ове новине, или гледали на нѣиовъ постанаекъ, или на нѣиову цѣль, или на нѣиово саждржаніе, похвалити могли. Камо срећа да се и кодъ насъ такве новине, на такву цѣль, такowymъ начиномъ осную. Истина е, да овакове новине предпоставляю, да народъ читати зна, истина е, да се кодъ насъ са свы страна чути дае, да народъ нашъ нечита, ерѣ читати незна: али и то морамо узети на умъ, да у народу нашемъ они, кон су у школи читати научили, то заборава понайвише съ тога, што немаю шта да читаю. Выспрена стихотворенія, и книжевне ствари пису читанѣ за простъ народъ, а друго ништа нити имамо, нити му сада даемо. За простъ народъ найболѣ су ствари укратко, разговетно описане, такове, кое се нѣга тичу, на мораю быти по еѣтину цѣну: другачіе нити ће ѿ куповати, ни читати.“ Мы къ овому юште примѣчавамо, да наша Подунавна има управо ту исту цѣль, као и предхваљне словинске новине; но велика е песрећа, што су према нѣи наши учени ладни и немарни, што ѿи никаква участія одъ свое стране непокланяю; а кадъ се

*) Не Влазникъ, како стон у Србскомъ Лѣтопису ч. IV г. 1844. Овай е само печатель.

еданъ човекъ самъ остави, да повремене листове пише, едва дочека ма какавъ прилогъ, и негледаюћи, одговара л' тай предпостављной му цѣли! Еданъ човекъ нити е, нити ће икада журналистику до савршенства довести, ма се како трудіо и зноіо.

— Цѣо нѣмачкій свѣтъ слави славнога пѣсника, кои се Анастасіусъ Гринъ именуе, и кои е своима нѣмачкими пѣснама такий гласъ придобью, да се у истину за првога нѣмачкога пѣсника садашнѣга времена држати може. А тай славный пѣваць — е крайнскій землякъ, Словинъ одъ рода! Съ радосћу намъ объявити валя, да онъ ревностно словинске народне пѣсме скупля и найлѣпше између пѣи на нѣмачкій езыкъ преводи. Тако ће пѣи познати Нѣмци, а потомъ и други народи.

(Ороль Татранскій.)

— Србске Народне Новине и Листъ одъ почетка текуће нове године пишу се безъ ери (ы), дебелого и танкога ера (ѣ, ѣ); а Зора Далматинска илирскимъ, тако реченымъ органичкимъ правописомъ.

— Г. П. Прерадовићъ, еданъ одъ првы међу младима пѣсницима южны Славяна, издае сада у Задру свое пѣсме подъ именоу „Регвенсі.“ Изъ пѣсама, кое су у Зори Далматинской изишле, види човекъ, да су то не само цвѣтови, него и створови вышега духа, знаменитога таланта пѣсничкога. Съ тога срдчно препоручуемо свима Србима ово дѣлце, кои се занимаю литературомъ западне браће свое. Цѣна му е 50 кр. ср.; предплату до конца Фебруара прима у Србиі учредничество овы листа.

С М Ъ С И Ц Е.

** Политика е данасъ на стѣну прикоуваный Прометеусъ, кое цигорицу явно миѣние своимъ ястребскимъ клюномъ клюе. Политика е сада постала любезномъ темомъ великога публикума. Свакій хоће танчину своего ума да покаже, хоће о свему да се изрази; да, наклоность къ политици постала е обштомъ.

** Велика е мана литературе та непристойность, посвећивати дѣла богатымъ людма. Та то ће рећи: просячку торбу обесити на врата.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.